

УДК: 82:929 Радовић О.
37:929 Радовић О.

Марија ОРБОВИЋ
Библиошкар, Чачак

ОТМЕН ЧОВЕК И ИЗВАНРЕДАН ПРОФЕСОР ОГЊАН М. РАДОВИЋ

АПСТРАКТ: Огњан М. Радовић (1900-1976) врстан познавалац немачког језика и књижевности, гимназијски професор у неколико градова Југославије између два рата, предавач на Филозофском факултету у Новом Саду и Филолошком у Београду, оставио је неизбрисив траг у образовању ученика и сугуђана својим неисцрпним знањем, шаленикованим предавањем, као и својим књижама. Његови учбеници се и данас прецизно памте, као што и његови преводи дела Готфрида Келера, Гејге, Цека Лондона, Чарлса Дикенса и других писаца доживљавају нова издања.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Огњан Радовић, Јоханес Вајгенхајм, Лука Војводић, Нови Врбас, Чачак, библиографија Огњана Радовића

Огњан М. Радовић потиче из угледне и бројне породице протера Михаила Радовића (1853-1911), пореклом из ужичког краја, који је своју свештеничку дужност обављао у почетку у Вранићима као старшина миоковачке парохије, а затим у Чачку. Због својих изузетних интелектуалних, духовних и људских особина прота је био омиљен у народу, па је у два маха биран за народног посланика (1891. и 1893. године), а од 1908. до 1911. године предавао је веронауку у чачанској Гимназији. Сва деца, њих шесторо, рођена су у Вранићима. Сви школовани, вредни, добри људи и стручњаци у послу којим су се бавили, својим радом потврђивали су квалитете понете из породице. Најстарији протин син Угљеша био је бравар који се специјализовао за машиновођу у Немачкој и, како је рекао његов син Душан, потоњи књижевник: „Кад се вратио из Немачке мој отац је брзо постао онај прави, озбиљни и амбициозни Радовић, вредан радник, писменији од мене.

Ја сам га обожавао јер је био од оног чврстог и отменог соја радника велике генерације – културних, образованих, строгих према себи и другима.“¹ Уследили су синови Момчило, магистар фармације, Огњан, предавач немачког језика на Филолошком факултету у Београду и Ђурађ који је био агроном. Старија протина кћер Гроздана, и поред тога што је завршила вишу радничку школу, остала је у кући да води домаћинство и брине о браћи и сестри, будући да су им родитељи рано умрли, а сва деца још нису била завршила школовање. Млађа Маргита била је угледни професор српског језика и књижевности у чачанској Гимназији, први директор Женске гимназије и први руководиоца Историјског архива у Чачку. Колико је Душко Радовић волео своје тетке види се из афоризма који је рекао једном приликом у својој емисији Добро јутро, Београде: „Маме, рађајте деци сестре!

[1] Мирослав М. Никитовић, Породица протера Михаила Радовића (Чачак : [б.и.], 1994), 5.

Сестре постају тетке, а тетке су најлепши, незаменљиви дар сваком детињству.“

Огњан Радовић рођен је 25. јула 1900. године у Вранићима у чувеној кући Чолића, где је породица тада становала. После завршене основне школе и Гимназије у Чачку, студирао је између 1920. и 1924. године немачки језик и књижевност на Филозофском факултету у Београду. Иако га је његов тадашњи професор Милош Тривунац послао у Немачку на специјализацију на Универзитету у Марбургу, Огњан Радовић је после трогодишњих студија своју наставничку каријеру започео, по властитој жељи, као суплент у гимназији у Охриду школске 1928/29. године, а не, како се очекивало, на Филозофском факултету у Београду. Тој одлуци допринело је, вероватно, и његово гласање за опозицију на парламентарним изборима 1927. године, што је заувек учврстило Радовићев неутралан политички став. Већ следеће године премештен је у гимназију у Новом Врбасу, место у коме је већинско становништво било немачке националности. У тој школи настава је извођена на српском језику, одељења су била најчешће мешовитог састава, али је било и одељења састављених од ученика немачке народности. У време када је Огњан Радовић дошао немачки језик предали су искусни професори, иначе мештани, Михаел Линденшмит и Јакоб Лоц, који је само две недеље касније премештен у неготинску гимназију, што је у локалним новинама прокоментарисано са жаљењем, јер је за једног Немца премештају у било коју школу јужно од Саве и Дунава тада био раван казни.² (Тамо је остао само две школске године, да би се вратио у своје место и поново добио исти посао). Долазак Огњана Радовића није јавно оглашен у новинама које су обавештавале читаоце о променама наставничког кадра у Гимназији, мада је његова најбоља препорука била одлично познавање немачког језика, као

и школовање у Немачкој. И поред тога, његов поштен и праведан однос према ученицима учинили су га омиљеним наставником и колегом. Све то омогућило му је лако уклапање у нову средину, па ће *Werbasser Zeitung* убудуће бележити све његове активности.

У Новом Врбасу од 1. октобра 1929. предаје српски и немачки језик и задужен је за библиотеку ученичких уџбеника. Следеће школске године предаје француски и немачки језик и води немачку библиотеку. Из школског летописа види се да је, као и сваке године, у школи прослављен рођендан краља Александра Карађорђевића и да је том приликом Огњан Радовић добио задатак да, на молбу Народног универзитета у Кули, одржи предавање о краљевом животу и раду у оближњој Торжи, данашњем Савином Селу. Од 4. до 13. априла те године Радовић је водио ученике на екскурзију у Јужну Србију преко Чачка, Краљева, Жиче, Студенице, Приштине, Скопља до Охрида, Струге, Битоља и Кајмакчалана. У извештају о раду немачке библиотеке руководилац Радовић истиче да је свега 66 ученика, и то немачке националности, од 1066 књига колико их има укупно, узимало на читање 682, углавном из класичне литературе, а „било је интереса и за историју немачке књижевности, историју уметности, као и за књиге о стилу и вештини писања“.³ Следеће школске године углавном предаје немачки, поред само три часа недељно српског језика. Обавезе у обе библиотеке остају му исте. Поводом годишњице смрти Вука Караџића 6. фебруара 1932. више професора држе у школи предавања о значају његовог рада за српску културу. Огњан Радовић упознаје ученике немачке националности о Вуковом животу и раду. Том приликом ученици су сакупили 742,50 динара који су послати Дому културе у Лозници. На дан 24.

[2] „Professorenversetzung“, *Werbasser Zeitung*, br. 45, 2. november 1929, 2.

[3] Извештај Државне реалне гимназије у Новом Врбасу за школску 1930/31. годину, Нови Врбас, „Врбашка штампарија“ Хајнрих Плес, 1931, 31-32.

маја, када Српска православна црква слави Тирила и Методија, Радовић је био задужен да немачким ученицима одржи предавање о њиховом значају за српску културу и православље. Пошто је почетком 1932. године положио професорски испит у Београду, од 6. фебруара престаје да буде суплент и од тада му припадају професорски положај и припадности.⁴ И следеће 1932/33. школске године предаје у гимназији само немачки језик и води професорску и ученичку немачку библиотеку.

Средиште друштвеног и културног живота у Новом Врбасу било је у *Казину*⁵ (*Leseverein*) смештеном у хотелу *Грајфеншијан* у центру места. У овом удружењу богате традиције, која датира од 1842. године, одржавана су у зимском периоду, од октобра до маја, поред разних манифестација и предавања о разним темама, обично четвртком увече. И Огњан Радовић је нашао своје место у том програму. Његово прво предавање најављено у локалном листу⁶ било је о Охриду уз приказивање фотографија. Следеће предавање најављено је недељу дана раније: „У следећи четвртак (11. о. м.) предавач у Казину биће професор Огњан Радовић. Његова тема је: Жил Верн и Велс. Напомињемо да су гости – као и до сада добродошли. Топло препоручујемо ово

[4] Извештај Државне реалне гимназије у Новом Врбасу за школску 1931/32. годину, Нови Врбас, „Врбашка штампарија“ Хајнрих Плес, 1931, 5.

[5] Реч казино води порекло од италијанске речи *casino* која означава просторију за забаву неког затвореног друштва, у почетку аристократије или официра. Оне су осниване најпре у Италији, затим у Немачкој, да би се у 19. веку преко Мађарске појавиле и у нашим крајевима, прво у данашњој Војводини, а потом и преко Саве и Дунава. Временом су постале централна места за неговање друштвеног и културног живота на којима су се окупљале читаве породице (не више само мушкарци), да би пратиле музичке, књижевне и позоришне догађаје или да би користиле књиге, часописе и новине ради властитог образовања. То су били зачеци будућих библиотека и народних универзитета. У српском говорном подручју реч *casino* је постала касина. Прве касине основане су у данашњој Војводини 1838. године у Великом Бечереку, Вршцу, Старом Бечеју и Сомбору, 1839. у Новом Саду, затим 1840. у Београду, 1845. у Панчеву, 1848. у Чачку итд.

[6] „Vorträge im Kasino“, *Werbasser Zeitung*, br. 12, 22. mart 1930, 2.

интересантно предавање.“⁷ Посебно велику пажњу привукло је предавање о Марбургу, месту Радовићевих студија у Немачкој, које је он одржао на немачком језику и о коме је у локалним новинама следио извештај недељу дана касније: „Прво предавање у овој сезони, одржано је 10. (о. м.) у присуству бројне публике. Председник Мартин Крамер поздравио је публику на три језика (српском, немачком и мађарском) и пожелело гостима да се пријатно осећају. Професор Огњан Радовић говорио је тада на основу многих фотографија о Марбургу и о својим немачким студентским данима на очекивано занимљив начин. Казино дугује сјајном предавачу срдачну захвалност, што је условило његово обећање за ново предавање.“⁸ Ових неколико цитата из месних новина сведоче о његовом постепеном освајању симпатија Врбашана. Таквих илустрација било би сигурно више да су новине сачуване и за 1931. и 1933. годину. *Werbasser Zeitung* је забележио и један занимљив податак за Радовићеву биографију о коме се мало зна. То је вест о Ордену југословенске круне петог реда којим је краљ Александар I Карађорђевић одликовао резервне офицере Огњана Радовића и Адалберта Милера, такође професора у врбаској гимназији.⁹ Тај орден је установљен 5. априла 1930. године у спомен на промену званичног назива Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца у Краљевину Југославију и додељиван је југословенским грађанима који су, поред осталог, предњачили у раду на остваривању националног јединства и слоге.

У периоду између два светска рата гимназија у Новом Врбасу била је привлачна, осим за ученике из сопствене и суседних општина, и за многе друге из разних крајева земље од Подгорице, Приштине, Пирота до Инђије,

[7] „Kasinovorlesung“, *Werbasser Zeitung*, br. 49, 6. decembar 1930, 1.

[8] „Kasinovorlesung“, *Werbasser Zeitung*, br. 46, 12. novembar 1932, 2.

[9] „Auszeichnung“, *Werbasser Zeitung*, br. 45, 11. novembar 1930, 1.

Апатина и Суботице, што се може видети из података у школском извештају. У време када је Огњан Радовић ту радио, десило се да је међу матурантима био и Милојко Чоловић¹⁰, родом из Милочаја код Краљева, који је део школовања провео у Чачку, а гимназију учио у Крагујевцу. Пошто је био слаб из математике, а чуо да се у врбаској гимназији тај предмет лакше полагаје, преселио се у Нови Врбас још у току првог полугодишта четвртог разреда и остао до успешног окончања школске године и матуре. Могућност да боље научи немачки језик била је још један разлог за ту одлуку. Немачки му је предавао Огњан Радовић, о чијем раду је записао у својим сећањима: „На часовима у разреду, поред свог предмета, он се каткад бавио и проверавањем српскохрватског акцента. Доносио би за то нарочито одабране речи, исписивао их на табли и од нас ученика захтевао да их наглас читамо. Дешавало се да тако изређа готово читав разред. Професор би пажљиво слушао и записивао у своју свеску. Како је наш разред био састављен од ученика из разних крајева земље и различитих националности, чинио је веома шаролик конгломерат и лично готово на неку врсту парламента Уједињених нација. Разумљиво је, зато, да смо готово сви имали своје, различите акценте, и да се наш професор морао грдно намучити да би најзад на неки начин те акценте класирао и утврдио који су од њих књижевни, а који нису. Једног дана је на табли написао реч будало, вокатив јединине од именице будала. Већина ученика изговорила је ову реч са акцентом на првом слогу, дакле на у, наше Швабе прескакале су и први и други слог и акценат ударале чак на трећи, дакле на о, док смо се само нас двојица или тројица одлучили за други слог – акценат смо стављало на а. Професор није ништа рекао, али сам запазио, као уосталом

[10] Милојко Чоловић (1907-2002), професор, преводилац, новинар Политике и Правде, поред неколико преведених књига са руског језика, објавио и три књиге мемоарске садржине. Отац Ивана Чоловића, угледног српског антрополога.

и други ученици, да је у својим доцнијим анкетирањима поклањао посебну пажњу мом изговору.“¹¹ Тако су ученик и професор, будући да потичу из краја Србије где се добро говори српски језик, били најбољи примери за то и сарадници на обуци осталих ученика.

Многима из врбаске гимназије Огњан Радовић је остао у лепом сећању, нарочито Немцима којима је предавао немачки језик, пошто су они говорили швапски дијалекат, а он их је учио стандардном књижевном језику. Сећајући се са носталгијом гимназијских дана, помињали су га по лепим доживљајима, кадгод су били у прилици да говоре о „старом завичају“. Пошто су се Немци иселили из Врбаса у октобру 1944. године, у касније покренутом *Werbasser Zeitung*-у, штампаном у Валденбуху у обновљеној штампарији некадашњег врбаског штампара Хајнриха Плеса, добили су матицу која их окупља и трибину на којој су износили све што их повезује, па и сећања на стари крај. У периоду између 1987. и 1992. године уредник овог листа био је Јоханес Вајденхајм¹² који је, сећајући се са симпатијама пола века касније свог гимназијског професора Огњана Радовића, записао:

„Предмет немачки нисам марљиво радио – наставну материју знао сам напамет. Због наглашене равнодушности ишао сам наставнику немачког на нерве – добром човеку Огњану Радовићу (који је као млад човек

[11] Милојко Чоловић, Моји познаници (Београд : М. Чоловић, 1991), 86.

[12] Јоханес Вајденхајм (1918-2002), Врбашанин, најистакнутији књижевник међу Подунавским Швабама, живео је после Другог светског рата у Немачкој, где је објавио тридесетак прозних и поетских књига, као и више књига превода југословенских аутора. За српску националну библиографију значајан је зато што у својим приповеткама и романима пише о животу у Врбасу између два рата, као и због превођења на немачки језик дела Ива Андрића, Ериха Коша, Миодрага Булатовића, Младена Ољаче, Јаре Рибникар, монографија о сликарима Ивану Генералићу и Јоже Тисникару, али и српске народне поезије. Право име му је било Ладислаус Јоханес Шмит, али је променио презиме (не само у књижевном већ и у грађанском животу), да би боље истакао везу са родним Врбасом. Тим имено писац је изражавао трајну везаност, чак идентификацију са местом свог одрастања, јер реч Weide на немачком значи врба, а Heim кућа, дом, завичај.

становао код Штефана Шустера у Пехановој улици). Сакривен иза леђа оних испред мене, ловио сам муве по површини стола. Док ме није тргнуо Радовићев грлени глас из моје изгубљености: Но, Шмит, јеси ли је ухватио? – заорило се изненада и ја сам се застидео, још и сада то осећам. Наставник је тада био особа која се поштује.[...] Једном приликом Радовић је спустио на земљу моју охолост. Цело одељење је препричавало писмено на немачком ону дирљиву стару причу из читанке, у којој један трговац јашући преко поља није видео како му путем на подневној врућини кеса са новцем клизи са седла. Само његов пас види то и непрестаним лајањем га опомиње, све док га господар најзад, изнервиран његовим лавежом не устреги. Када је дошао у следећи град, открива трговац губитак, јаше дуги пут назад и налази заиста своју кесу са новцем – покривену лешом његовог верног пса. Добро расположен и без најмањег напора (јер ми је најбоља оцена из немачког ионако осигурана) ја сам написао да је трговац приметио непостојање своје готовине. Радовић је подвукао црвеним ту грдосију од речи у мојој свесци и на маргини написао: Израз! И пред читавим одељењем примио сам следећу поуку: „То је лош немачки! Чиновнички немачки! Тако се не говори.“ Памтићу до краја живота са захвалношћу свог српског наставника немачког из Шумадије.¹³

Међу онима који се са захвалношћу сећају свог професора Радовића је и Елизабет Штајнмејер-Кајдел која је 1929. године као дванестогодишња девојчица дошла са родитељима из Немачке у Нови Врбас, где је њен отац био управник сиротишта. Она тада није знала ни реч српски. Похађала је приватне часове код гимназијског професора Петра Бубала, али када је он убрзо премештен, остала је без стручне помоћи, а у својој околини није имала никог с ким би могла да вежба српски.

[13] Johannes Weidenheim, *180 Jahre Werbasser Gymnasium*, *Werbasser Zeitung*, (Waldenbuch), br. 63, decembar 1989, 8-9.

Тада је „од познаника упозорена на професора Огњана Радовића који тек дошао у врбаску Гимназију. Професор Радовић је говорио беспрекорно немачки, јер је студирао у Марбургу. Он је био врло пријатан човек, свештенички син из Чачка у Србији. Ја сам њему и данас захвална што ми је помогао да научим страни језик. Његова настава била је потпуно другачија. Он је долазио скоро сваког дана код нас кући и доносио готову „мајсторију“ (тј. припрему за час, састављену на особен начин да би се лако памтила), коју сам ја у прилично кратком времену научила. Једном би одмах почињао са мном да говори српски, други пут сам морала ја, што је ишло глатко, увек од једног часа до другог препричавање или писање састава. [...] У јуну 1930. имали смо испите, писмени састав из српског и француског за први и други и комплетни испит за трећи разред. Од испита сећам се још једино састава из српског. Дежурни професор Шток погледао ме је и рекао: ‘Ви пишете као Српкиња’. Ја сам то доста вежбала код професора Радовића.”¹⁴

Иако је у Новом Врбасу остао свега четири године, професора Радовића и његове ученике Немце везивало је, поред језика, и пријатељство које се одржавало и после рата. Пратио је и даље њихова збивања преко *Werbasser Zeitung*-а који је излазио у Немачкој и чији је био претлатник, а када је умро 1976. године овај лист је објавио белешку: „У Београду је умро проф. Огњан Радовић који је почетком тридесетих радио неколико година у врбаској Гимназији. Његови некадашњи ученици сећају се са захвалношћу овог отменог човека и изванредног наставника.”¹⁵

По завршетку школске 1932/33. године Огњан Радовић је премештен у Дубровник, где је предавао у гимназији следеће три године,

[14] Lisbeth Steinmayer-Keidel, *Als Reichdeutsche im Werbasser Gymnasium*, *Werbasser Zeitung*, (Waldenbuch), br. 112, april 2002, 7.

[15] Stefan Metz, „Todesfälle“, *Werbasser Zeitung*, (Waldenbuch), br. 12, decembar 1976, 6.

затим је од 1936. до 1939. Био професор у скопској Гимназији, а школске 1940/41. директор гимназије у Струмици. Ратни период од 1941. до 1945. провео је у Чачку као професор Гимназије, у чијој близини је и становао са сестрама Грозданом и Маргитом.

О раду и дружењу са Радовићем за време заједничког службовања у Македонији и Чачку писао је Лука Војводић¹⁶ у својим мемоарима. Описао је њихове бројне сусрете, почев од познанства за време службовања у Македонији пре Другог светског рата, када је Радовић радећи у Скопљу био председник Професорског удружења, а Војводић професор у Струмици. У Чачку су провели ратне дане 1941-1945. док су радили у Гимназији. Виђали су се и после наставе. Заједничких сусрета се сећа од 22. јула 1941. када се налазе у кафани Пролеће са још неколико гимназијских професора који седе идеолошки поларизовано. Једна група је око Милана Арсенијевића¹⁷, комунисте, а за другим столом су Огњан Радовић, Лука Војводић и Милош Петровић. Њих тројица су неутрални и током читавог рата Војводић говори о себи и Радовићу као посматрачима догађаја, али не и учесницима на било којој страни. „Било је једно мало друштванце нас професора из I гимназије који смо се за време летњих ферија скоро свакодневно састајали у канцеларији, а врло често од 10-13 сати у кафани Шумадија која се налазила на главном скверу Чачка, који је био у исто време и главни део вароши са радњама, а у близини суд, среско начелство, општина, гимназија, две апотеке, кафане. У овом друштванцу били смо Миливоје Милетић, Огњан Радовић, Миленко Милин и ја (сви избегли из Македоније) и Милош Петровић, Миодраг Тодоровић (звани Јеверица и Веверица) Ужичанин, Милан Арсенијевић (Вецо) и Ђоко Поповић (избеглица

[16] Лука Војводић (1898-2001) био је од 1941. до 1958. године професор историје и једно време директор чачанске Гимназије.

[17] Милан Арсенијевић је био професор географије у Гимназији у Новом Врбасу у исто време када и Радовић, а десетак година касније срећу се поново као колеге у чачанској Гимназији.

са Косова). Власник кафане Шумадија био је Милан Јовановић, Чачанин, винарски трговац, угледни грађанин Чачка, добар човек, солидан трговац. Његова кафана налазила се у једном од углова поменутог сквера, од сунчеве припеке заштићена платненим кровом, а ми смо обично седели пред кафаном. Пили смо по чашу пива, кафу, а једино Веверица је узимао полић-два ракије. Сви, сем Огњана, били смо породични људи.“¹⁸

О познанству и трајном пријатељству Лука Војводић сведочи: „Са Огњаном Радовићем се познајем из времена нашег службовања у Македонији – он у Скопљу, ја у Тетову. Једно време Огњан је био председник Професорског друштва за Вардарску бановину, а ја сам био повереник истог друштва за Тетовску гимназију. У вези с тим имали смо састанке, а имали смо и заједничке пријатеље у скопским средњим школама и често смо се дружили. Наш последњи службени састанак био је у Скопљу (фебруара или марта) 1941, на једној конференцији директора гимназија Вардарске бановине, коју је сазвала банска управа ради разматрања ситуације у средњим школама због ратног стања. Састанак је водио бан Жика Рафаиловић. Огњан је овом састанку присуствовао као директор ниже гимназије у Струмици, а ја као в. д. директора у Тетову [...] О овом састанку смо Гане (Огњан) и ја причали и присећали га се и у току рата, а и после. Ганетово и моје другарство проширило се у Чачанској гимназији (1941-1945) и остали смо другови и искрени пријатељи до краја Ганетовог живота (1976) и за време док је он, по одласку из Чачка, радио у Министарству просвете Србије, или као предавач (научни сарадник) на Филозофском факултету у Београду. По струци Гане је предавао немачки језик који је одлично познавао, а био је добар педагог и диван човек и друг. Био је омиљен и у скопском и у чачанском колективу, међу

[18] Лука Војводић, Сећања (Београд : Р. Милинковић : Д. Нешић, 2007), 451.

ученицима и међу студентима и колективу на факултету. Написао је неколико књига из методике немачког језика, преводио је и са немачког и енглеског језика („Гвоздена пета“). Слагали смо се у многим питањима (у свима школским), о учинку који је комунистички режим дао Југославији и њеним народима, а о томе смо водили дискусије на дугим нашим шетњама поред реке Мораве, од Чачка до Међувршја, које су биле честе, а нарочито по његовом одласку у Београд, када је ферије проводио у Чачку, у очевој кући у непосредној близини Гимназије.“¹⁹

Када су Немци 28. септембра 1941. спровели у Чачку рацију и затворили све мушкарце од 16 до 70 година у некадашњем Арсеналу, међу њима су били и Огњан Радовић и Лука Војводић. При прозивци Радовић је пуштен јер је студирао немачки у Немачкој.

После рата „од ослобођења, почетком децембра 1944. па до краја фебруара 1945, зграда Гимназије је била заузета за потребе војске и због тога настава није извођена за то време, а наставници су, појединци, узимали учешћа у раду Народног фронта и Народног универзитета – чији је рад био активиран, а њим је руководио проф. Огњен Радовић“.

Од 1945. године Радовић ради у Министрству просвете у Наставном савету и Одељењу за средње школе, а средином 1948. изабран је за предавача немачког језика на Филозофском факултету у Београду, заузевши тако место које му је ускраћено две деценије раније. У његовој карактеристици, коју су 25. августа 1949. потписали професори Димитрије Вученов, Ружа Ољача и Михаило Стевановић, између осталог пише: „На Филозофском факултету налази се око десет месеци. За то време показао је позитиван став према раду и синдикалној подружници и према раду у установи. Ипак се не може рећи да је политички нарочито активан, јер поред тога

што сам има правилан став према изградњи социјализма у нашој земљи, он не делује на друге у том правцу, нити улаже у том правцу икакав напор. Кратко речено, он је поштен грађанин, који и по питању Информбироа и по другим питањима има правилан став, али који тај свој став не преноси на друге и не утиче на њих. Дobar је зналац немачког и енглеског језика, а као предавач немачког језика врло корисно служи на Факултету, јер је и добар методичар.“²⁰

Приликом реизбора крајем 1965. године Радовић је добио далеко топлију карактеристику: „Ми не знамо у нашој земљи стручњака за кога би могли рећи да темељитије познаје савремени немачки језик од Огњана Радовића. Он је – можемо и то рећи без осећања да претерујемо – неуобичајено богата ризница знања и уједно веома цењен педагог и омиљен наставник и колега. Јасан, чист и крајње тачан у свом односу према раду и људима, уздигнут вером у вредност свог позива до пуног идентификовања с њим, одличан стручњак и одличан педагог, целовита личност с пуним тежиштем у себи, Огњан Радовић је драгоцен члан колектива у коме ради.“²¹

Када је 1954. године основана Катедра за немачки језик на Филозофском факултету у Новом Саду, „своју свесрдну помоћ пружио је од првих дана проф. Огњан Радовић, који је све до 1958, дакле до изласка прве генерације новосадских германиста, предавао предмете: Немачки језик (морфологија и синтакса) и Историју немачког језика.“²²

На Филолошком факултету радио је до 1970. године када је отишао у пензију и када су почеле срчане тегобе којима је подлегао шест година касније (3. марта 1976).

[19] Исто.

[20] Службени досије Огњана Радовића, Архив Србије Р – Ф VIII - 31

[21] „Личност и дело професора Огњана Радовића”, Чачански глас, 2. април 1976, 2.

[22] Филозофски факултет у Новом Саду 1954-1984, Нови Сад, 1984, 122.

На сахрани, на Новом гробљу у Београду, говорили су тадашњи декан Душан Пухало и шеф Одсека за германистику Миљан Мојашевић, истакавши његове стручне и људске квалитете: „Саветовања са њим, као и увек, била су проверавање оног о чему се са њим договарамо на осетљивим теразијама и људскости и стручности. Био је душа од човека. Добар човек постајао је поред њега још бољим; мање добар тешко да би смогао снаге да пред Огњаном пусти маха каквој лошој склоности. Огњан је био сјајан саветник и савезник кад је требало окупљати добре људе: добре и по карактеру и по струци. Он је још и те како суделовао у обликовању кадровског састава на Одсеку.“²³

После његове смрти, залагањем песника Душка Радовића основана је на Филолошком факултету фондација са именом Огњана М. Радовића за награђивање најбољег студента немачког језика у току једне школске године. Награђено је само петоро студента, пошто се фондација смрћу Душка Радовића угасила.

Успешној каријери угледног професора доприносила је у складном браку и Радовићева животна сапутница Љубица, професорка у једној београдској гимназији. Родила се и стасала у Чачку, у некадашњој Виреровој кући, пошто је била кћерка Данице и Добривоја Симића, познатих чачанских фотографа, који су имали фотографски атеље поред Вирерове куће. Њену мајку усвојио је као петогодишњу девојчицу имућни трговац Сигисмунд Вирер. Радовићев кабинет опленила је са неколико породичних фотографија „одабраних са пуно укуса“ и груписаних око слике проте Михаила. „Љубица, његова истинска другарица, његов неуморни чувар уредила му је тај кутак, за који знамо да га је много волео“, навео је Миљан Мојашевић.²⁴ Не

мирећи се са смрћу супруга, Љубица Радовић му се придружила после неколико месеци.

Огњан Радовић аутор је драгоцених универзитетских уџбеника и приручника: Немачки глаголи, Основи синтаксе немачког језика, Увод у историју немачког језика, Избор немачке прозе 18. и 19. века у два дела (текстови и коментар), као и читанке за гимназију, који су имали више издања. Његови преводи књижевних дела са енглеског и немачког језика привлачили су пажњу својим квалитетом. Тако, на пример, када је објављен 1953. године роман Зелени Хајнрих Готфрида Келера у његовом преводу, Страхиња К. Костић, такође германист, написао је: „Превод његовог Зеленог Хајнриха управо нам је добродошао, и то не само зато што је то добар роман, него и што се преводијења латио прави стручњак. Огњан М. Радовић је ваљано, тачно и добро решио све оне многе задатке који су му се у раду наметали. Келер је на махове веома тежак; поједине његове реченице су дугачке и само пажљивом анализом може да им се ухвати смисао. [...] Преводилац је веома успело подражавајући наш старински језик и стил пренео текст који се односи на догађаје с почетака осамнаестог столећа у Швајцарској. Преводу су додата и добра објашњења потребна нашем читаоцу. Преводом овог романа преводилац је стекао лепих заслуга, а наша преводна књижевност обогаћена је вредним делом.“²⁵

Са енглеског језика превео је романе Домби и Син Чарлса Дикенса и Гвоздену пету Цека Лондона, објављене у више издања.

Више од двадесет година Радовић се бавио преводијем и дотеривањем превода у прози првог дела Гетеовог Фауста. Књига је објављена после његове смрти 1979. године као двојезично издање са предговором Миљана Мојашевића и напоменама Бранимира Живоиновића. У оцени овог превода,

[23] „Личност и дело професора Огњана Радовића“, Чачански глас, 2. април 1976, 2.

[24] Исто.

[25] Страхиња К. Костић, „Келеров 'Зелени Хајнрих' на српском“, Летопис Матице српске, 129, 371, 6 (јун 1953), 478-480.

Мојашевић у предговору каже: „Двојезично издање, с Радовићевим преводом, погодна је лектира чак и за онога ко сасвим добро зна немачки језик, чак и за универзитетског германисту. Јер, Радовићево изврсно знање и вуковског српскохрватског и Гетеовог класичног немачког, знање које сеже у дубине традиције оба језика, у душу њихову, тешко да има такмаца. Истовремено је то и учење и забава, забава у учењу, пратити како Радовић зналачки, те зато и скромно, прецизно, преноси мисао и тон оригинала са туђег на свој језик. [...] Утолико пре што је Радовићев прозни превод поетскији од низа стихованих. Уколико је овај „прозни“ превод уопште прозан. То је, прво, у великој мери ритмичка проза. Друго, то је превођење: ред превода за ред оригинала. Значи: на одређен начин не „невезано“, него „везано“ превођење. Уза све то, преводилац тражи – а уме и има стрпљења да тражи – најадекватнију реч.“²⁶

Радовић је превео и историографску књигу Српска револуција Леополда Ранкеа, објављену у више издања, као и путопис Једна посета Црној Гори немачког књижевника и путописца Хајнриха Штиглица, о коме се зна само из посредних извора, док га у библиотекама нема.

Био је први уредник часописа за стране језике и књижевност „Живи језици“ који је почео да излази 1957. у Београду и с малим прекидом (1959) трајао до 1993. године.

Библиографија књига Огњана Радовића

- 1937.
1. Немачки разговори са српскохрватским преводом и кратком граматиком немачког језика / Огњан М. Радовић. – Скопље : [б. и.], 1937 (Београд : Зора). – 202 стр. ; 19 cm
- 1947.
2. Дикенс, Чарлс
Домби и Син [Књ. 1] / Чарлс Дикенс ; [с енглеског превео Огњан М. Радовић]. – 1. изд. – Београд ; Загреб : Култура, 1947. – XV, 681 стр. ; 17 cm. – (Библиотека светских класика)
 3. Дикенс, Чарлс
Домби и Син [Књ. 2] / Чарлс Дикенс ; [с енглеског превео Огњан М. Радовић]. – 1. изд. – Београд ; Загреб : Култура, 1947. – 635 стр. ; 17 cm – (Библиотека светских класика)
- 1948.
4. Дикенс, Чарлс
Dombey i sin [Књ. 1] / Charles Dickens ; [s engleskog preveo Ognjan M. Radović]. - [1. izd.]. – Beograd ; Zagreb : Kultura, 1948 (Zagreb : „Ognjan Prica”). – XIX, 655 str. : slika autora ; 17 cm – (Biblioteka svjetskih klasika)
- 1950.
5. Лондон, Џек
Gvozdena peta / Džek London ; s engleskog preveo Ognjan Radović. – Beograd : Rad, 1950 (Beograd : Rad). – 248 str. ; 21 cm – (Strani pisci)
- 1952.
6. Радовић, Огњан М.
Govorite li nemački? = Sprechen Sie Deutsch? : sa uputstvima za izgovor / Ognjan M. Radović. – Beograd : prosveta, 1952 (Beograd : „Jugoslavija”). – 207 str. ; 20 cm
 7. Радовић, Огњан М.
Немачки глаголи : (облици и њихова употреба) : практичан приручник / Огњан М. Радовић. – Београд : Научна књига, 1952 (Београд : „Вук Караџић”). – 234 стр. , 21 cm
 8. Лондон, Џек
Гвоздена пета / Џек Лондон ; с енглеског превео Огњан М. Радовић. – Београд : Рад, 1952 (Београд : Рад). – 321 стр. ; 20 cm
- 1953.
9. Келер, Готфрид
Зелени Хајнрих / Готфрид Келер ; с немачког превео Огњан М. Радовић. – [Нови Сад] : Матица

[26] Миљан Мојашевић, Предговор, Фауст / Гете, Београд, Нолит, 1979, 24-25.

- српска, 1953 (Нови Сад : Будућност). – 598 стр. ; 21 cm – (Светски писци)
- 1956.
10. Радовић, Огњан М.
Izbor nemačke proze XVIII i XIX veka. Deo 1, Tekstovi / Ognjan M. Radović. – Beograd : Nolit, 1956. – 311 str. ; 24 cm
11. Радовић, Огњан М.
Izbor nemačke proze XVIII i XIX veka. Deo 2, Tekstovi / Ognjan M. Radović. – Beograd : Nolit, 1956. – 87 str. ; 24 cm
- 1959.
12. Радовић, Огњан М.
Uvod u istoriju nemačkog jezika : tabaci / Ognjan M. Radović. – Beograd : Naučna knjiga, 1959 (Beograd : BIGZ). – 156 str. ; 24 cm – (Univerzitetski udžbenici)
- 1960.
13. Дикенс, Чарлс
Dombi i Sin / Čarls Dikens ; [s engleskog preveo Ognjan M. Radović]. – Beograd : Kultura, 1960. – 2 knj. (V-XV, 650 ; 606 str.) ; 17 cm – (Biblioteka svetskih klasika)
14. Радовић, Огњан М.
Izbor nemačke proze XVIII i XIX veka. Deo 1, Tekstovi / [priredio] Ognjan M. Radović. – 2. izd. – Beograd : Nolit, 1960. – 311 str. ; 24 cm
15. Радовић, Огњан М.
Izbor nemačke proze XVIII i XIX veka. Deo 2, Objašnjenja / Ognjan M. Radović. – 2. izd. – Beograd : Nolit, 1960. – 85 str. ; 24 cm
- 1963.
16. Лондон, Џек
Gvozdena peta : roman / Džek London ; preveo Ognjan Radović. – Beograd : Prosveta, 1963 (Beograd : Prosveta). – 263 str. ; 20 cm – (Odabrana dela svetskih klasika. Džek London ; 10)
- 1964.
17. Радовић, Огњан М.
Osnovi sintakse nemačkog jezika / Ognjan M. Radović. – Beograd : Zavod za izdavanje udžbenika SRSrbije, 1964 (Beograd : BIGZ). – 380 str. ; 25 cm
- 1965.
18. Ранке, Леополд
Српска револуција /Леополд Ранке ; [превео Огњан Радовић]. – Београд : Српска књижевна задруга, 1965 (Београд : Култура). – 237 стр. [30] стр. с таблама : илустр. ; 23 cm
- 1966.
19. Немачка читанка : за IV разред гимназије друштвено-језичког смера / [приредили] Огњан Радовић, Милош Борђевић, Миљан Мојашевић. – Београд : Завод за издавање уџбеника СР Србије, 1966 (Београд : БИГЗ). – 168 стр. : илустр. ; 25 cm
- 1968.
20. Izbor nemačke proze XVIII i XIX veka. Deo 1, Tekstovi / [priredio] Ognjan M. Radović. – 3. neizmenjeno izd. – Beograd : Naučna knjiga, 1968 (Bor : Štamparsko izdavačko preduzeće Bor). – 311 str. ; 24 cm – (Univerzitetski udžbenici)
21. Радовић, Огњан М.
Izbor nemačke proze XVIII i XIX veka. Deo 2, Objašnjenja / Ognjan M. Radović. – 3. neizmenjeno izd. – Beograd : Naučna knjiga, 1968 (Beograd : BIGZ). – 85 str. ; 24 cm
- 1969.
22. Радовић, Огњан М.
Osnovi sintakse nemačkog jezika / Ognjan M. Radović. – 2. izd. – Beograd : Zavod za izdavanje udžbenika SRSrbije, 1969 (Beograd : BIGZ). – 379 str. ; 25 cm
- 1970.
23. Лондон, Џек
Гвоздена пета : роман / Џек Лондон ; [с енглеског превео Огњан М. Радовић]. – Београд : Рад, 1970 (Београд : Просвета). – 305 стр. ; 20 cm
- 1971.
24. Маркс, Карл
Pariska komuna : (izbor) / Karl Marks, Fridrih Engels ; [prevodioci Ognjan Radović... et al. ; priredio Milorad Simonović]. – Beograd : Institut za međunarodni radnički pokret, 1971 (Beograd : Kultura). – 429 str. [2] str. sa slikama autora ; 21 cm
25. Радовић, Огњан
Izbor nemačke proze XVIII i XIX veka. Deo 1, Tekstovi / [priredio] Ognjan M. Radović. – 4. neizmenjeno izd. – Beograd : Naučna knjiga, 1971 (Bor : Štamparsko izdavačko preduzeće Bor). – 311 str. ; 24 cm – (Univerzitetski udžbenici)
26. Радовић, Огњан М.
Izbor nemačke proze XVIII i XIX veka. Deo 2, Objašnjenja / Ognjan M. Radović. – 4. neizmenjeno izd. – Beograd : Naučna knjiga, 1971 (Beograd : BIGZ). – 85 str. ; 24 cm
- 1973.
27. Маркс, Карл
Iskustva Pariske komune / Marks, Engels, Lenjin ; [prevodi Miljana Mojaševića... et al ; izbor Franc

- Cengle i Arif Tanović]. – Sarajevo : Svjetlost, 1973 (Beograd : „Radiša Poštić”). – 182 str. ; 20 cm – (Biblioteka Etos. Ser. 1, Izbor iz djela klasika marksizma ; knj. 4)
1975.
28. Радовић, Огњан М.
Uvod u istoriju nemačkog jezika / Ognjan M. Radović. – 2. izd. – Beograd : ICS, 1975 (Beograd : „Srbija”). – 108 str. ; 24 cm – (Univerzitetski udžbenici)
1976.
29. Маркс, Карл
Nacionalno pitanje / Karl Marks, Fridrih Engels, V. I. Lenjin ; [prevodi Moše Pijade... et al ; izbor Franc Cengle i Arif Tanović]. – Sarajevo : Svjetlost, 1976 (Novi Sad : Budućnost). – 196 str. ; 20 cm – (Biblioteka Etos. Ser. 2, Izbor iz djela klasika marksizma ; knj. 5)
30. Радовић, Огњан
Izbor nemačkih tekstova : sa komentarom, kratkim pregledom istorije nemačke književnosti i gramatičkim podsetnikom za studente germanistike / Ognjan Radović, Miljan Mojašević i Miloš Đorđević. – Beograd : Naučna knjiga, 1976 (Bor : Štamparija Bor). – 168 str. : ilustr. ; 22 cm
1977.
31. Маркс, Карл
Iskustva Pariske komune / Marks, Engels, Lenjin ; [prevodi Miljana Mojaševića... et al ; izbor Franc Cengle i Arif Tanović]. – Sarajevo : Svjetlost, 1977 (Mostar : „Veselin Masleša”). – 182 str. ; 20 cm – (Biblioteka Etos. Ser. 1, Izbor iz djela klasika marksizma ; knj. 4)
1979.
32. Гете, Јохан Волфганг
Faust. Deo 1 / Gete ; preveo u prozi Ognjan M. Radović ; predgovor Miljan Mojašević ; napomene Branimir Živojinović. – Dvojezično izd. – Beograd : Nolit, 1979. – 470 str. ; 20 cm
1991.
33. Ранке, Леополд
Српска револуција / Леополд Ранке ; [превео Огњан Радовић]. – 2. изд., [фототипско изд.]. – Београд : Српска књижевна задруга, 1991 (Београд : „Слободан Јовић“). – 237 стр., [26] стр. с таблама : илустр. ; 23 cm
1998.
34. Гете, Јохан Волфганг
Фауст / Гете ; [превод Огњан М. Радовић]. – Београд : Верзал пресс, 1998 (Београд : Публикум). – 241 стр. ; 20 cm – (Енергија књиге) (Библиотека за џеп)
2013.
35. Лондон, Џек
Gvozdena peta / Džek London ; [preveo s engleskog Ognjan Radović]. – Beograd : Otvorena knjiga, 2013 (Beograd : Otvorena knjiga). – 256 str. ; 21 cm

Извори и литература

1. Мирослав М. Никитовић, *Породица њроше Михаила Радовића*, Чачак, 1994.
2. *Извештај Државне реалне гимназије у Новом Врбасу за школску 1930/31. годину*, Нови Врбас, Врбашка штампарија Хајнрих Плес, 1931.
3. *Извештај Државне реалне гимназије у Новом Врбасу за школску 1931/32. годину*, Нови Врбас, Врбашка штампарија Хајнрих Плес, 1932.
4. Милојко Чоловић, *Моји њознаници*, Београд, 1991.
5. Лука Војводић, *Сећања*, Београд, 2007.
6. Миљан Мојашевић, *Предговор, Фауст / Геје*, Београд, 1979.
7. *Филозофски факултет у Новом Саду 1954-1984*, Нови Сад, 1984.
8. *Летопис Матице српске*, 1953.
9. *Werbasser Zeitung*, Neuwerbass, 1929, 1930, 1932.
10. *Werbasser Zeitung*, Waldenbuch, 1976, 1989, 2002.
11. *Чачански њлас*, 1976.
12. Службени досије Огњана Радовића, Архив Србије Р – Ф VIII – 31.

GENTLEMAN AND OUTSTANDING PROFESSOR OGNJAN M. RADOVIĆ

Ognjan M. Radović (1900-1976) was a connoisseur of German language and literature, remembered as talented educator by many generations of gymnasium students from Ohrid, Novi Vrbas, Dubrovnik, Skoplje, Strumica and Čačak, as well as by the students of the Faculty of Philosophy in Novi Sad and Faculty of Philology in Belgrade. His books: German Verbs, Basic syntax of German Language, Introduction in the History of German Language, as well as Selected German

Prose of the 18th and 19th Century were printed in several editions and represent valuable university student's books. While working as educator, Radović was also working on translation of literary works from German and English, which were also printed in several editions. His best-known translations are Goethe's Faust and Keller's Green Henry, and from English the novels Dombey and Son by Charles Dickens and The Iron Heel by Jack London.

Marija ORBOVIĆ

Un homme distingué et professeur exceptionnel, Ognjan M. Radovic

Ognjan M. Radovic (1900-1976), connaisseur éminent de la langue et de la littérature allemandes, en tant que pédagogue de talent resta dans la mémoire de nombreuses générations de lycéens à Ohrid, Novi Vrbas, Dubrovnik, Skoplje, Strumica et à Cacak, ainsi que dans la mémoire des étudiants de l'Université de Philologie à Belgrade. Ses livres : Les verbes allemands, Les bases de la syntaxe de la langue allemande, L'introduction à l'histoire de la langue allemande, ainsi qu'Une sélection

de la prose allemande du XVIIIème et du XIXème siècle furent imprimés en plusieurs tirages et représentent des manuels universitaires précieux. Parallèlement avec son travail pédagogique, Radovic s'occupa aussi de la traduction des œuvres littéraires en allemand et en anglais, qui connurent également plusieurs éditions. Parmi ses traductions les plus célèbres font partie Faust de Goethe et Henri le Vert de Keller et de l'anglais, les romans Dombey et Fils de Charles Dickens et Le Talon de fer de Jack London.

Marija ORBOVIC

Маџуранџи 1931. године

Момчило Радовић

Уиљеша Радовић

Оињен Радовић на одмору Боки Кошорској

Оињен Радовић у Новом Врбасу 1931. године

Ђурађ Радовић са суйрујом